

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

Звіт про фінансову стабільність

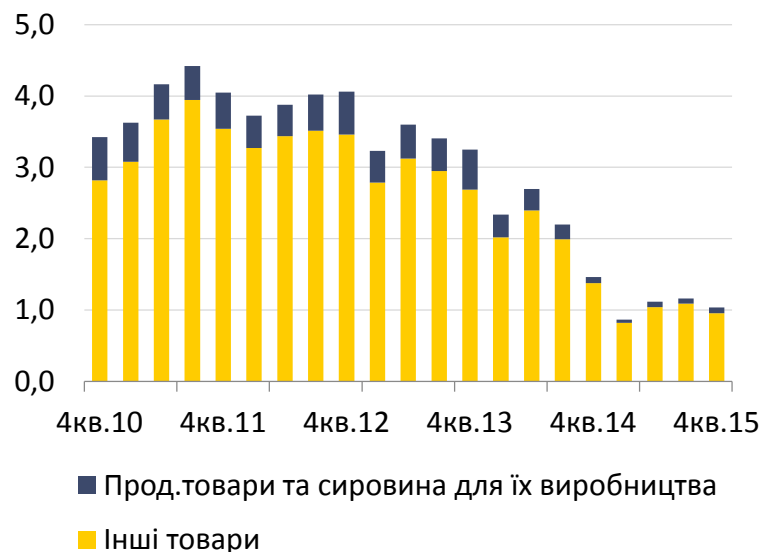
9 червня 2016 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Поточні зовнішні умови та ризики вже значною мірою реалізовано

Експорт товарів із України до Росії
(поквартально), млрд. дол. США

Джерело: НБУ

Ціни на сталь та пшеницю, січень 2012= 100%

Джерело: МВФ, Bloomberg

Ключові ризики для фінансової стабільності:

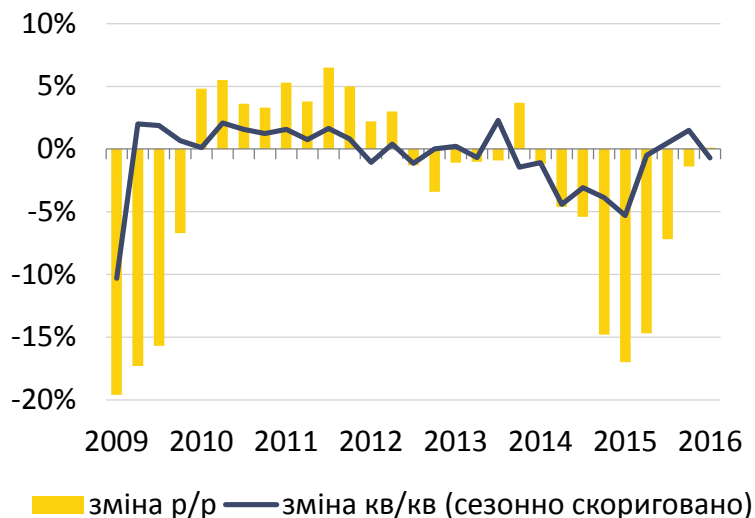
- Можливість ескалації агресії Росії.
- Обмеження доступу на ринки товарів, послуг та праці Росії.
- Низькі темпи та нерівномірність темпів зростання світової економіки - ціни на ключові товари українського експорту залишаються волатильними.
- Різкі коливання цін на енергоносії.
- Слабкий інтерес інвесторів до економік-сировинних експортерів.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

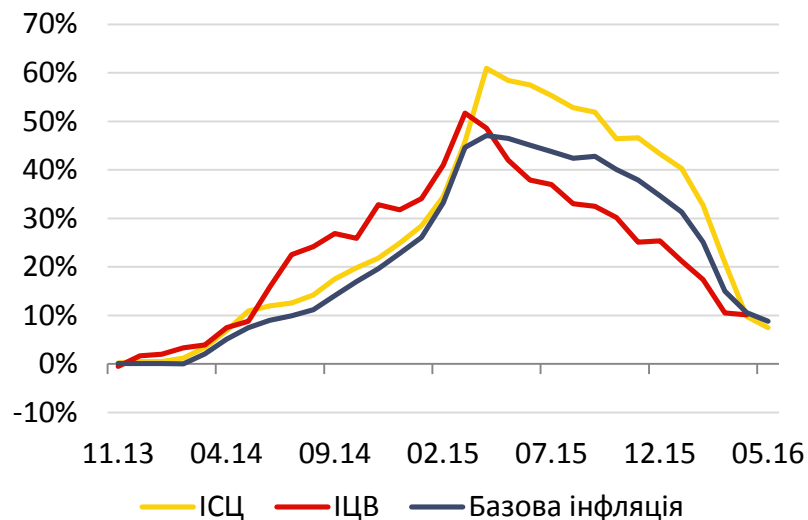
Макроекономічні ризики знизилися...

Реальний квартальний ВВП

Джерело: ДССУ

Інфляційні тенденції

Джерело: ДССУ

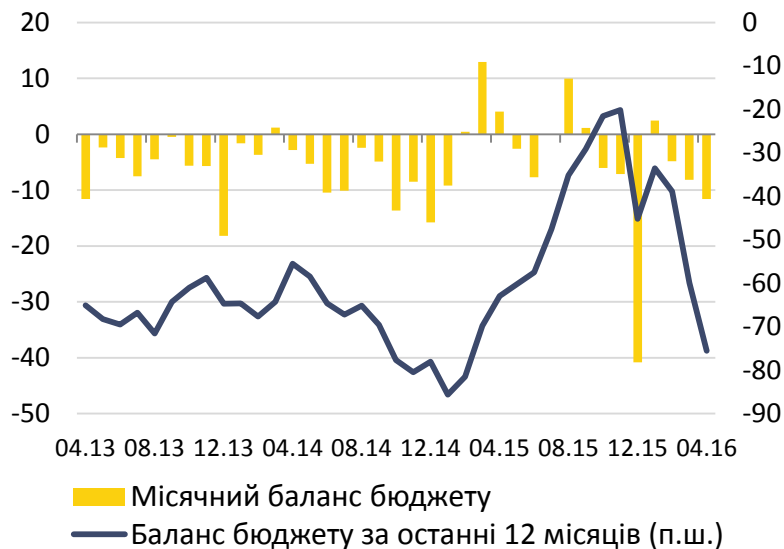
- Економічне зростання відновилося, проте залишається помірним.
- Інфляція різко уповільнилася, незважаючи на суттєве підвищення адміністративно регульованих тарифів на газ та комунальні послуги.
- Дефіцит рахунку поточних операцій збільшиться у порівнянні із 2015 роком (поточний прогноз НБУ – 2.3 млрд. дол. США). Притік ПІІ буде помірним і значною мірою пов'язаний із конвертацією банками боргів у капітал.
- НБУ залишається чистим покупцем валюти на ринку – чисті обсяги купівлі валюти від початку року становили 953 млн. дол. США (із них 180 млн. у червні). Очікується, що НБУ залишатиметься чистим покупцем валюти до кінця року.
- Фундаментальні ризики різких коливань обмінного курсу мінімізовано.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

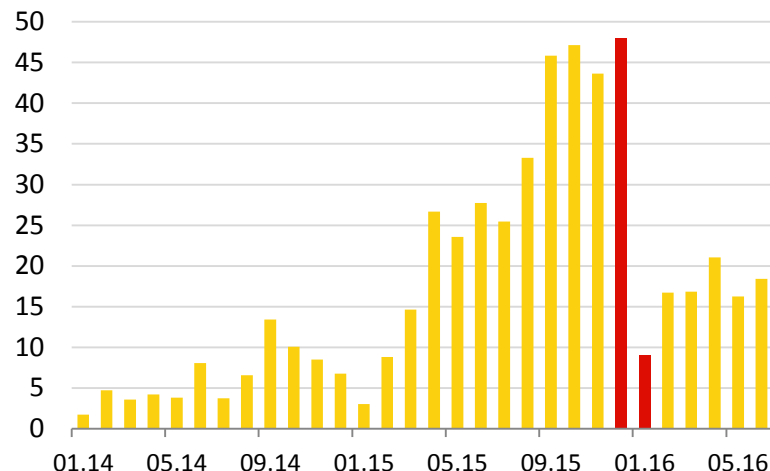
... як і ризики фінансового сектору

Баланс державного бюджету, млрд. грн.

Джерело: ДКСУ

Залишки коштів на ЄКР, млрд. грн.

Джерело: ДКСУ

- Державний бюджет був дефіцитним протягом 4 місяців 2016 року через відсутність перерахувань прибутку НБУ до бюджету. Кошти буде перераховано відразу після затвердження суми Радою НБУ.
- Темпи зростання податкових надходжень до бюджету залишаються прийнятними.
- Певний ризик для фінансової стабільності можуть створювати різкі перепади залишків коштів на ЄКР – НБУ співпрацює із Мінфіном для вирішення цієї проблеми.
- Фактор фінансового домінування залишається у минулому: базовий сценарій НБУ передбачає, що підтримка ліквідності Нафтогазу, державних банків та ФГВФО шляхом купівлі ОВДП здійснюватися не буде.
- Реструктуризація єврооблігацій, проведена у 2015 році, суттєво послабила тиск на бюджет та платіжний баланс.

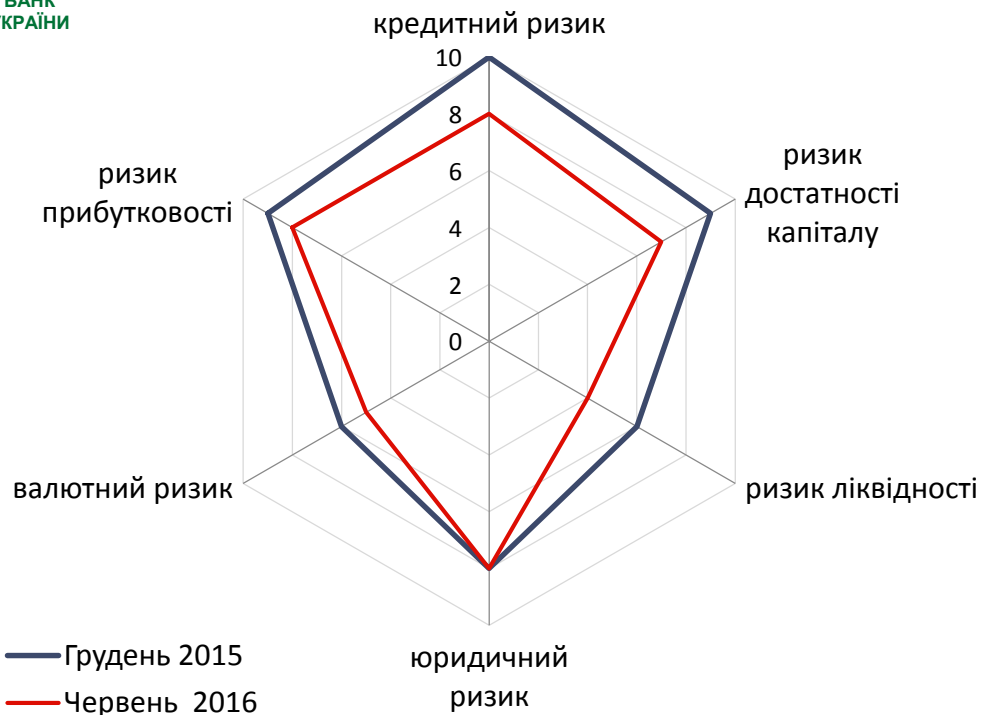
НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Умови та ризики банківського сектору

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Карта ризиків банківського сектору

Кредитний ризик почав зменшуватися: Рівень негативно класифікованих кредитів зріс до найвищих історичних значень. Приріст значно уповільнився із початку 2016 р. і в значній мірі залишається обумовленим запізнілим визнанням банками таких кредитів. Платоспроможність компаній та домогосподарств залишається низькою, проте почала відновлюватися вже у першому півріччі 2016 року.

Ризик достатності капіталу: залишається високим через суттєві втрати банків від погіршення якості активів. Проте ризик поступово зменшується, оскільки більшість великих банків уже повністю або частково залучили капітал після завершення діагностичного обстеження.

Ризик ліквідності: суттєво зменшився і продовжить зменшуватися, оскільки депозитна база впевнено відновлюється. Із грудня 2015 року спостерігається чистий притік валютних коштів населення. Проте ліквідність банків усе ще розподілена нерівномірно.

Юридичний ризик: залишився на незміно високому рівні. На сьогодні до ВРУ подано законопроекти, які у разі прийняття та практичної їх реалізації зможуть суттєво знизити ризики банківського сектору із захисту власних інтересів.

Валютний ризик: суттєво зменшився протягом останніх місяців завдяки відновленню цін на світових сировинних ринках та зменшенню коливань обмінного курсу гривні. НБУ був чистим покупцем валюти на міжбанківському ринку у січні-травні 2016 року.

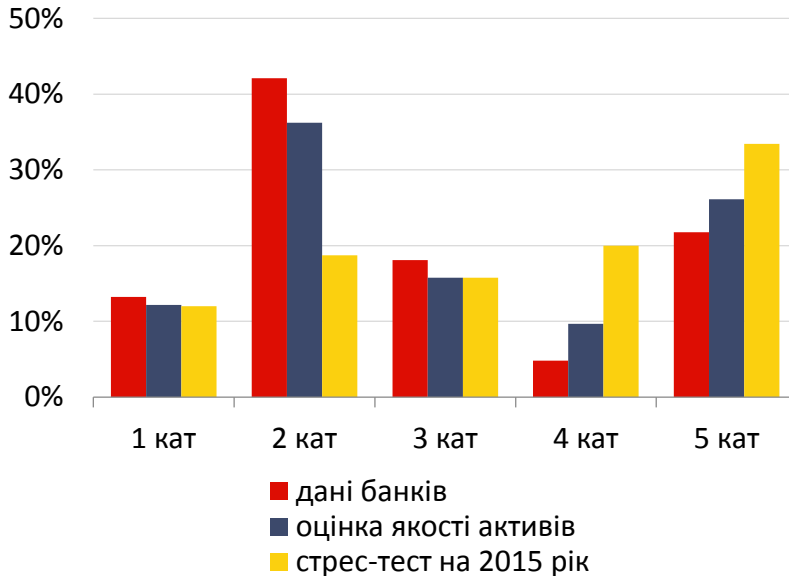
Ризик прибутковості: поступово зменшується. Сектор залишатиметься збитковим у 2016 році, оскільки банки будуть змушені здійснювати відрахування у резерви за активними операціями. Водночас зростання чистих процентних доходів буде стримуватися погіршенням якості кредитного портфелю.

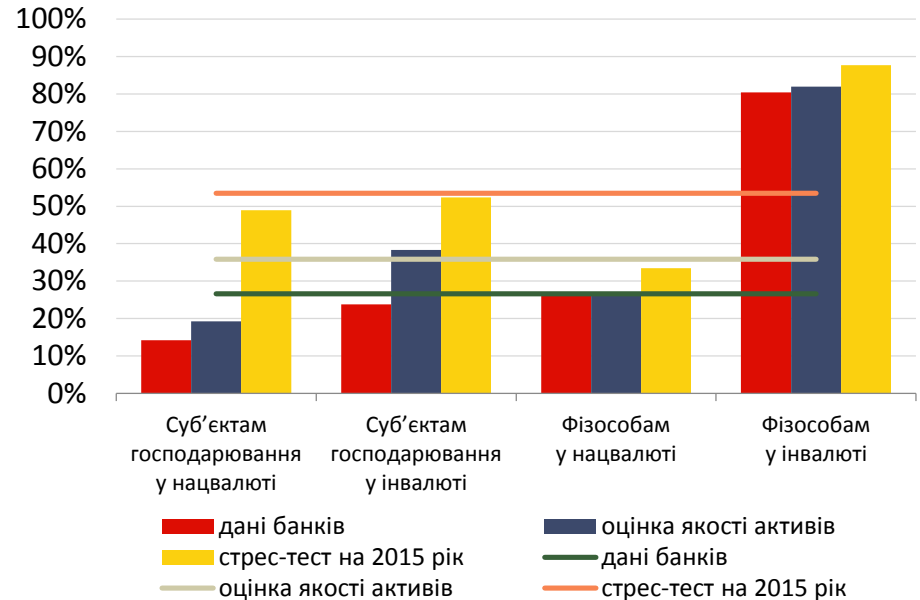
НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Визнання реальної якості активів – ключове завдання банків (1)

Структура якості кредитного портфелю топ-20 банків за категоріями*

Структура якості кредитного портфелю топ-20 банків за сегментами*

* найбільші банки на дату діагностичного обстеження (01.04.2015)

Джерело: НБУ

* найбільші банки на дату діагностичного обстеження (01.04.2015)

Джерело: НБУ

- Частка кредитів 4-5 категорій у портфелях банків зросла із 27% (заявлених банками) до 36% після аналізу якості активів, та до очікуваних 53% за результатами стрес-тесту.
- Найвищою є частка негативно класифікованих кредитів у сегменті валютних кредитів фізичним особами (кредити 4-5 категорій становлять 83% після стрес-тесту).
- За кредитами суб'єктам господарювання відбулася суттєва перекласифікація: частка кредитів 4-5 категорій збільшилася із 20% (заявлених банками) до 37% за результатами аналізу якості активів та до 51% після стрес-тесту.

Довідково:

кредити 4-ї категорії – кредити позичальникам, ймовірність дефолту яких перевищує 50%;

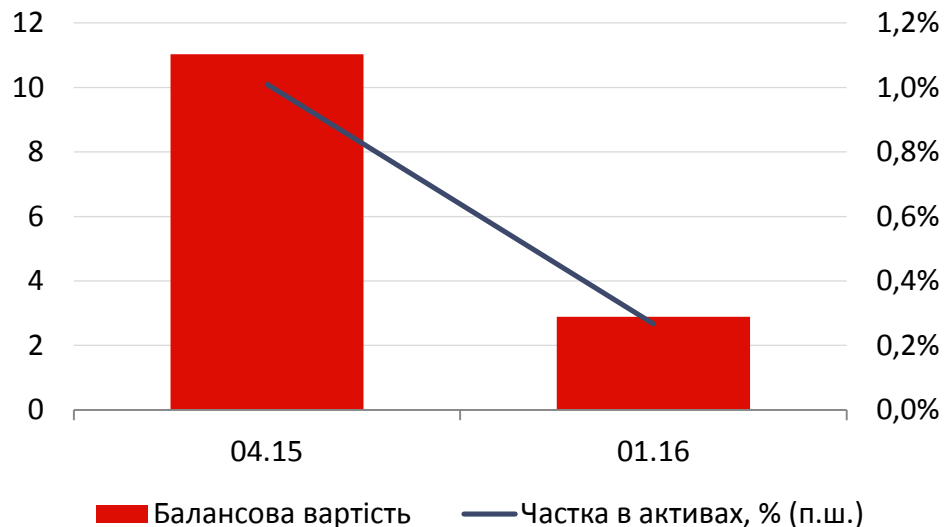
кредити 5-ї категорії – дефолтні кредити.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Визнання реальної якості активів – ключове завдання банків (2)

Цінні папери недержавного сектору на балансі топ-20 банків, млрд. грн.*

* найбільші банки на дату діагностичного обстеження (01.04.2015)

Джерело: НБУ

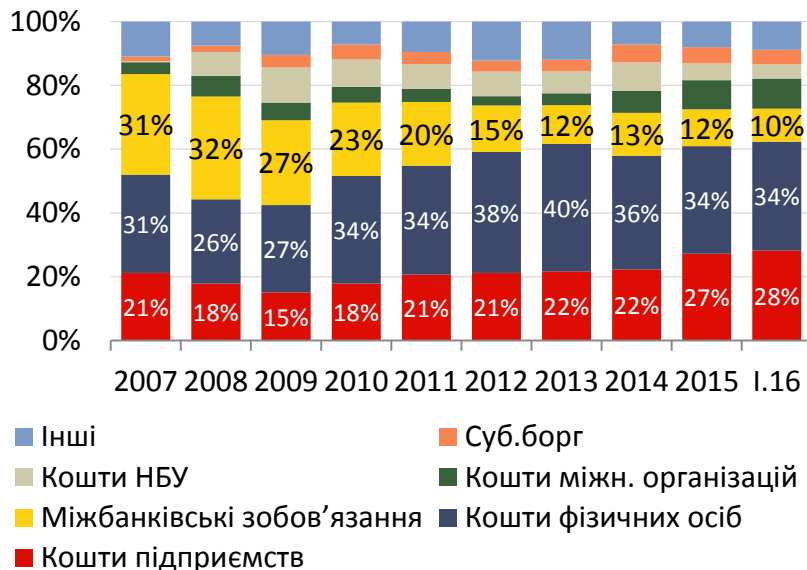
- Більшість цінних паперів топ-20 комерційних банків були визнані такими, що не мають ніякої вартості, оскільки емітенти мали ознаки фіктивності, а «ринкова» вартість цінних паперів підтримувалася через штучні котирування на біржі.
- Таке явище, як сміттєві цінні папери на балансах банків, залишається у минулому.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Депозити відіграватимуть ключову роль у структурі фондування банків

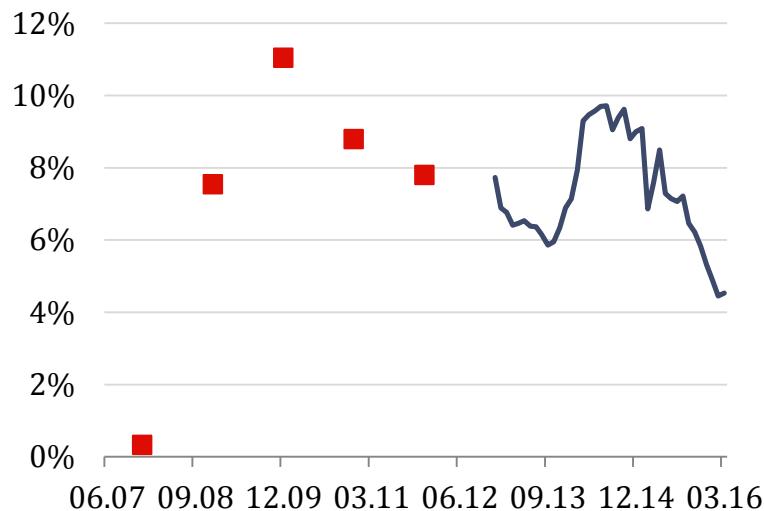
Структура зобов'язань платоспроможних банків*

* що були платоспроможними станом на 01.04.2016

Джерело: НБУ

Питома вага коштів НБУ у зобов'язаннях платоспроможних банків*

* що були платоспроможними станом на 01.04.2016

Джерело: НБУ

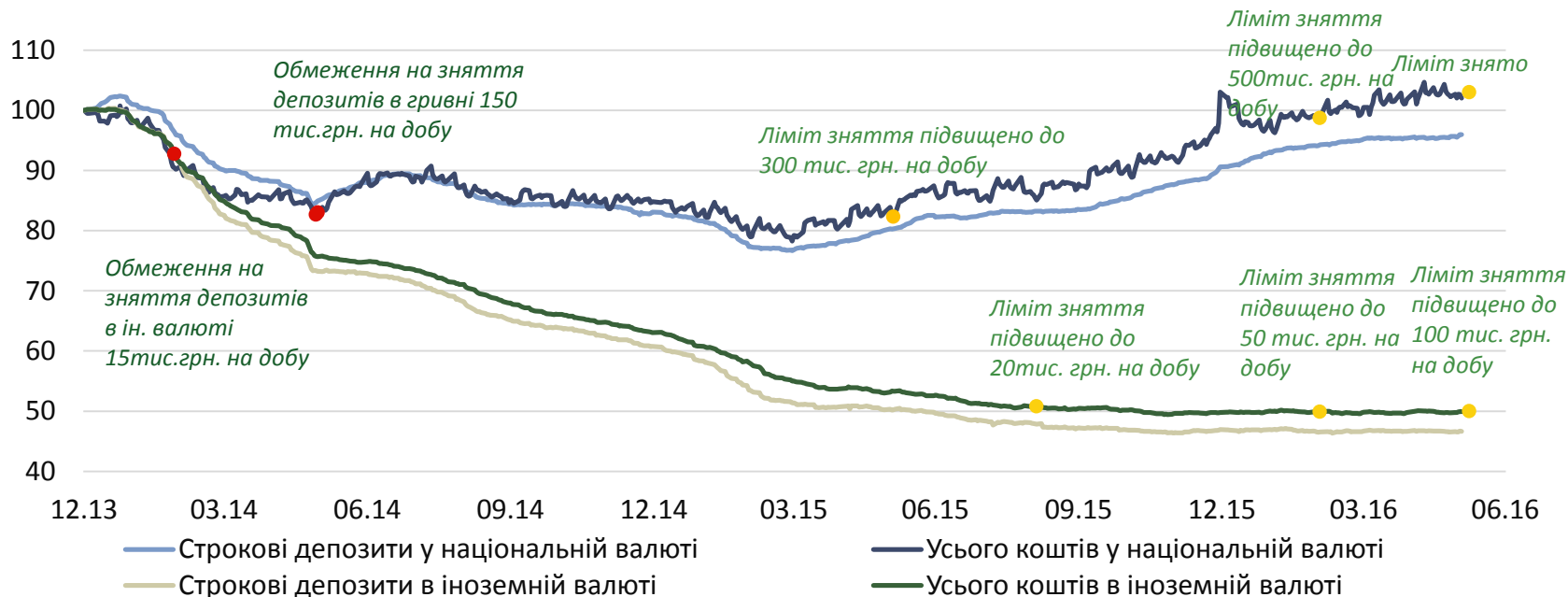
- Від часу кризи 2008-09 років різко скоротилася частка міжбанківських зобов'язань сектору. Переважно це відбулося за рахунок скорочення обсягів кредитів, залучених на зовнішніх ринках. Частково ці кредити були конвертовані у капітал банків.
- Частка кредитів НБУ (як монетарних, так і стабілізаційних) у фондуванні банківського сектору зменшилася до 4.5% від загальних зобов'язань.
- Частка депозитів у структурі фондування банківського сектору зростатиме.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Депозити повертаються до банківського сектору

Динаміка коштів населення у платоспроможних банках*

* що були платоспроможними станом на 01.04.2016

Джерело: НБУ

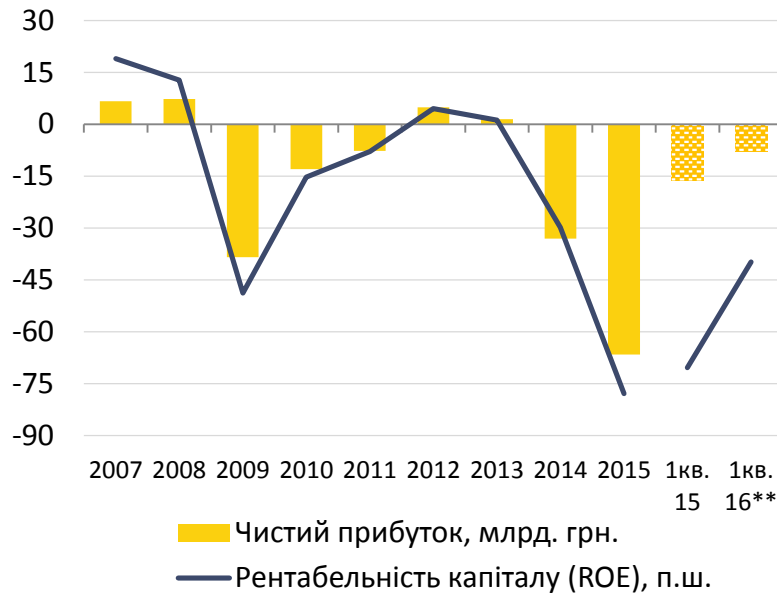
- Гривневі вклади фізичних осіб відновлюються із березня 2015 року, валютні із грудня 2015 року.
- Збільшення щоденних лімітів на зняття коштів не призвело до відтоків депозитів, що дає змогу НБУ і надалі пом'якшувати запроваджені у розпал кризи адміністративні обмеження.
- Частка відносно довгих депозитів населення поступово збільшується. Частка нових депозитів, залучених на термін від 6 до 12 місяців, зросла із 9% у травні 2014 року (мінімальне значення) до 21% у березні 2016 року.
- Прогноз приросту депозитів банків у 2016 році становить 10% (із урахуванням ефекту обмінного курсу).

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Драйвер негативного фінансового результату – відрахування у резерви

Чистий прибуток та рентабельність капіталу банків*

* кварталні показники приведені до річного виміру

** за МСФЗ

Джерело: НБУ

Відрахування в резерви*

* кварталні показники приведені до річного виміру

** за МСФЗ

Джерело: НБУ

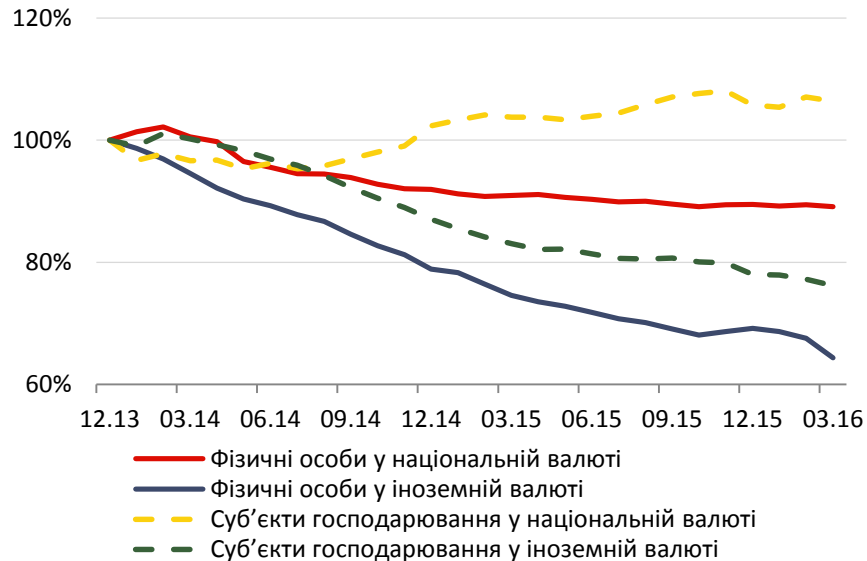
- Операційні доходи банків зросли через ефекти девальвації, проте значні обсяги відрахувань у резерви за активними операціями призводять до суттєвих збитків.
- Від'ємний фінансовий результат банківського сектору зберігатиметься протягом 2 півріччя 2016 року. За цей час банки повинні визнати усі проблеми на балансах і сформувати відповідні резерви. Повернення до прибуткової діяльності банківського сектору очікується у 2017 році.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Кредитування залишатиметься обмеженим у найближчі квартали

Динаміка кредитів платоспроможних банків (2013=100%)

* Що були платоспроможними станом на 01.04.2016

Джерело: Національний банк України

- Із початку 2014 року обсяги кредитів зменшилися в усіх сегментах (окрім сегменту гривневих кредитів суб'єктам господарювання).
- На сьогодні кредитний портфель майже повністю зосереджено в сегменті суб'єктів господарювання (83% в загальному кредитному портфелі банків у березні 2016 року).
- Частка суб'єктів господарювання у загальних обсягах кредитів 1-3 категорій якості становить 89%.

Основні перешкоди для відновлення кредитування:

- Високий рівень закредитованості реального сектору (у той же час обсяги кредитів домашнім господарствам є помірними) – див. наступний слайд.
- Вкрай низький рівень захисту прав кредиторів.
- Високі процентні ставки (НБУ очікує продовження тенденції зниження загального рівня процентних ставок у наступних кварталах).

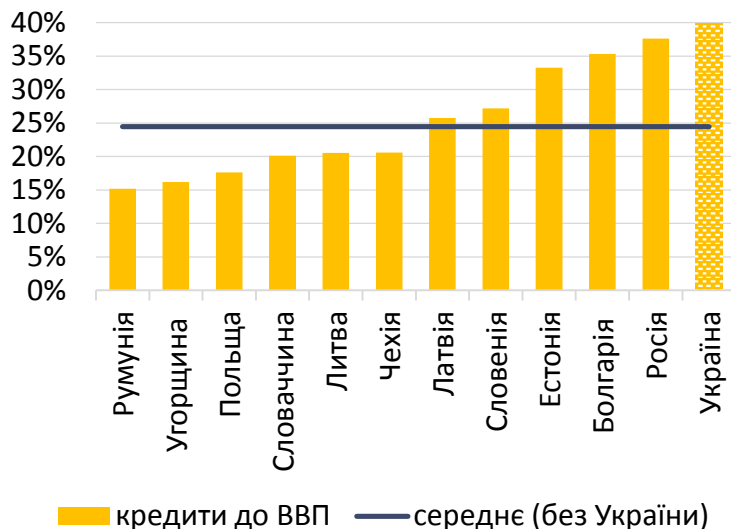
Кредитний портфель банків знизиться за результатами 2016 року (із урахуванням ефекту обмінного курсу), проте зростання відновиться у 2017 році.

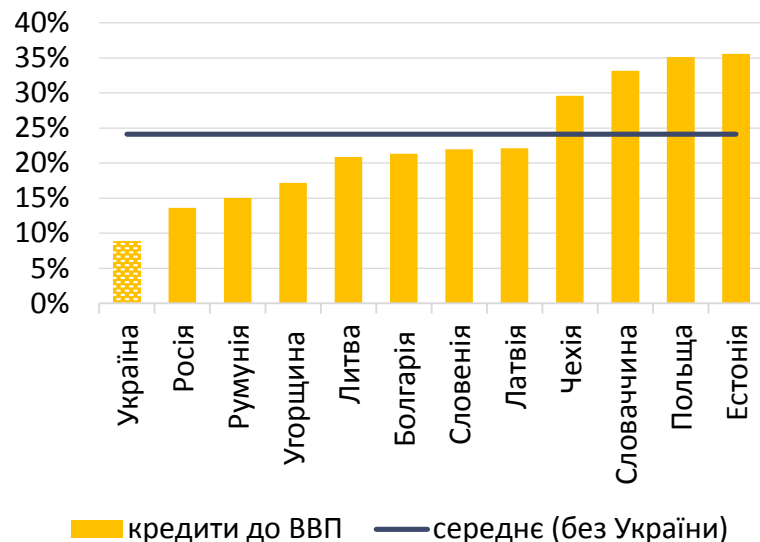
НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Боргове навантаження корпоративного сектору є вкрай високим

Співвідношення кредитів, наданих суб'єктам господарювання, до ВВП (2015 рік)

Співвідношення кредитів, наданих фізичним особам, до ВВП (2015 рік)

Джерело: МВФ, Центральні банки та служби статистики країн, НБУ, власні розрахунки

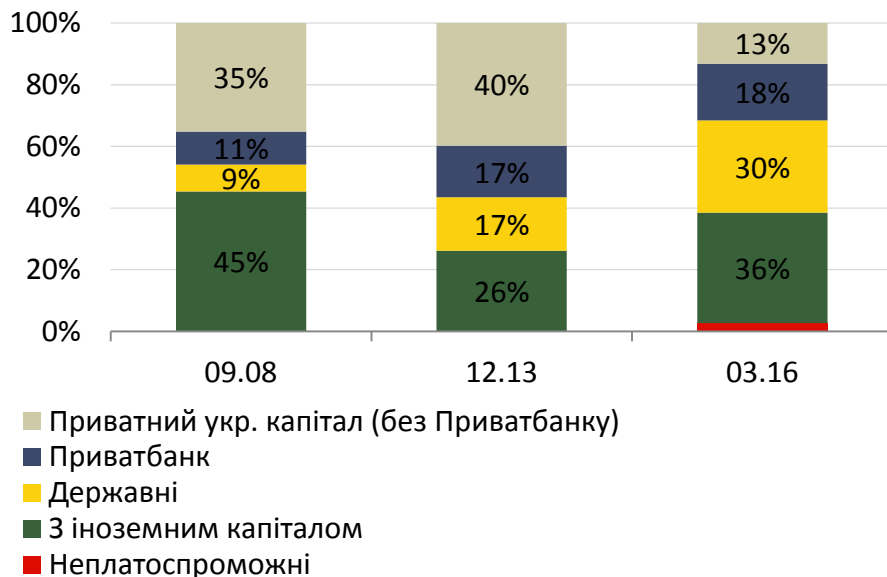
- Корпоративний сектор є глибоко закредитованим. Боргове навантаження багатьох великих підприємств є неприпустимо високим.
- Рівень закредитованості домогосподарств в Україні є найнижчим серед країн ЦСЄ. Проте кредитування (у першу чергу іпотечне) навряд чи швидко відновиться через високу ризикованість.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

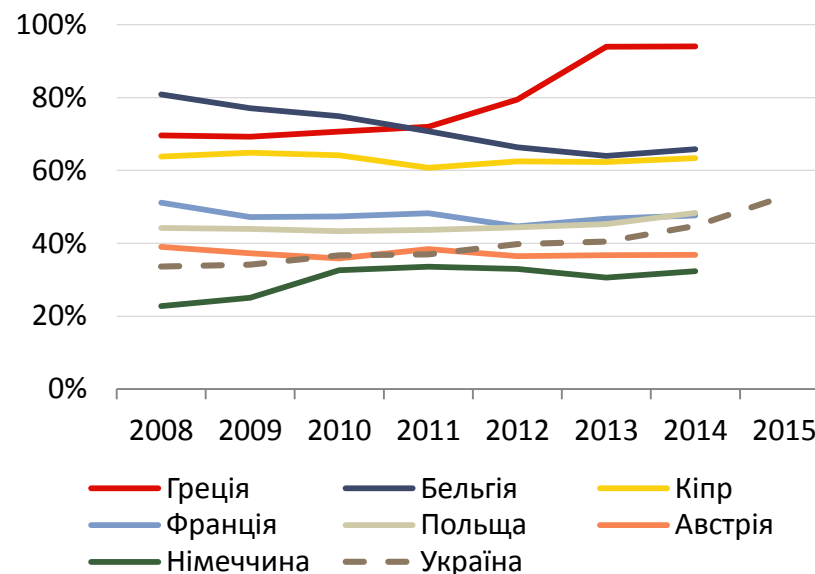
Зростає концентрація банківської системи

Концентрація банківських активів у розрізі груп банків

Джерело: НБУ

Частка 5 найбільших банків у загальних активах сектору у країнах Європи

Джерело: НБУ, національні джерела

- За час кризи концентрація змістилась у бік державних, іноземних та найбільшого банків.
- Концентрація у секторі може підвищитися і далі, що зазвичай відбувається після кризи.
- Частка активів найбільших п'яти банків (CR5) наблизилася до середньоєвропейського рівня і становила 54% у березні 2016 року.
- За категоріями балансу найвищою є концентрація депозитів фізичних осіб (CR5 = 61%), що відображує вищу довіру вкладників до великих банків.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Рекомендації

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Найближчі плани та наміри НБУ у контексті фінансової стабільності

Нові правила оцінки кредитних ризиків – з початку 2017 року

- ключову роль відіграватиме фінансовий стан позичальника / емітента цінних паперів;
- до уваги беруться очікувані втрати;
- суттєво посилюються вимоги до застави.

Продовження фінансової лібералізації

Послаблення адміністративних обмежень, запроваджених під час кризи. Динаміка залежатиме від макроекономічних показників та зовнішніх ризиків для фінансової стабільності.

Розробка концепції гармонізації нормативної бази до рекомендацій Базельського комітету та директив ЄС

- дорожню карту гармонізації буде розроблено протягом 2-го півріччя 2016 року;
- впровадження нових вимог не буде швидким і відбуватиметься лише після «перезавантаження» банківського сектору.

Макропруденційне регулювання

- початок роботи над концепцією макропруденційного регулювання банківського сектору;
- здійснення нагляду не тільки за окремими фінансовими установами, але й за системою в цілому.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Рекомендації банкам: позбутися «тягаря минулого»

Визнати реальну якість кредитного портфелю, сформувати необхідні резерви

- зволікання із визнанням проблемних боргів шкодить довірі до банків та стримує відновлення кредитування;
- банки мають відображати реальний стан справ без додаткових «підказок» НБУ.

Підвищити стандарти ризик-менеджменту та звітності

- дотримуватися консервативних стандартів управління ризиками;
- всебічно оцінювати фінансовий стан потенційних позичальників;
- детально аналізувати ділову репутацію менеджменту та акціонерів компаній-позичальників
- жорстко контролювати якість фінансової звітності.

Вчасно та у повному обсязі виконати затверджені плани капіталізації, програми реструктуризації, програми зі зменшення кредитування пов'язаних осіб

- фінансування бізнесів акціонерів банків за рахунок депозитів населення неприпустиме.

Реалістичні бізнес-моделі

- НБУ має бути впевненим в життєздатності банків, які працюють на ринку;
- фокус не на частці ринку, а на якості кредитного портфелю;
- орієнтир на позитивний операційний прибуток; за його відсутності – швидка реструктуризація бізнесу та скорочення поточних витрат.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Рекомендації органам влади

Прийняти закони, що мінімізують втрати банків та дозволять завершити перезавантаження системи

- Закон «Про добровільну фінансову реструктуризацію» («київський підхід») – юридичне підґрунтя для конструктивних переговорів між банками та добросовісними позичальниками;
- Закон про реструктуризацію валютних іпотечних кредитів - відображає добровільну згоду банків провести реструктуризацію кредитів власникам єдиного житла, які опинилися у скрутному економічному становищі;
- закони, які посилять права кредиторів у суперечках із недобросовісними позичальниками.

Розпочати реформу державних банків – необхідні зміни до низки законів та підтримка уряду та парламенту

- засади стратегічного реформування державного банківського сектору підготовлено Міністерством фінансів – час починати реалізацію;
- нові підходи до корпоративного управління – зміна принципів формування наглядових рад, призначення менеджерів на прозорих та конкурентних засадах;
- посилення спеціалізації;
- бізнес-моделі - виключно на принципах максимізації віддачі на капітал;
- залучення стратегічного інвестора.

Налагодити повноцінну роботу консолідованого офісу продажів ФГВФО

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Державний банківський сектор: масштабних реформ не уникнути

Підтримка державних банків: щедро та без результатів

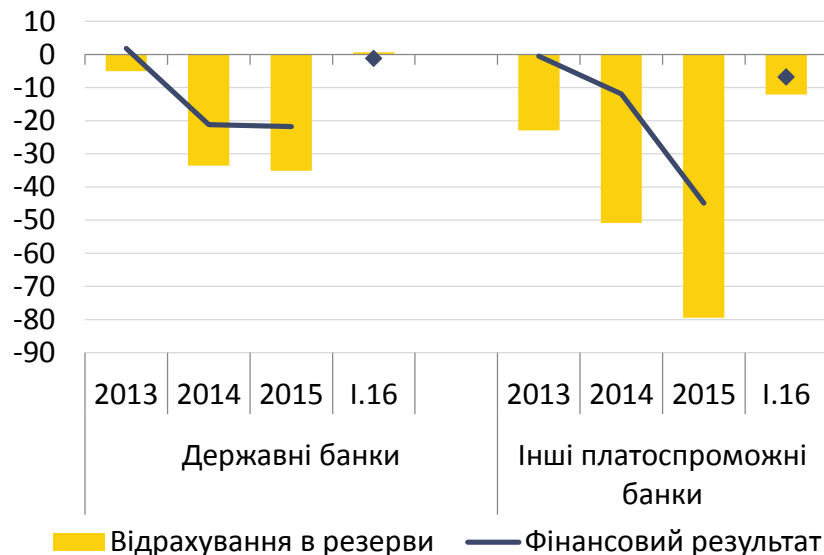
НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Сукупні витрати на капіталізацію банків із державним капіталом, млрд. грн.

Джерело: Національний банк України

Фінансовий результат діяльності банків, млрд. грн.

- Загальні витрати бюджету на капіталізацію державних банків із 2008 року становили 88,5 млрд. грн. (8.7 млрд. дол. США за історичним обмінним курсом) + витрати на купони за ОВДП. За результатами діагностичного обстеження державні банки можуть потребувати нового капіталу.
- Ключова проблема державних банків: активне кредитування бізнесів політично значущих осіб у минулому.
- Підходи до оцінок кредитних ризиків державних банків потребують докорінних змін.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Ключові принципи реформування державного банківського сектору

- Реформа корпоративного управління (у першу чергу, зміна принципів формування наглядових рад).
- Вихід держави із капіталу усіх банків, окрім Укрексімбанку та Ощадбанку.
- Поглиблення спеціалізації Ощадбанку та Укрексімбанку.
- Продаж часток Укрексімбанку та Ощадбанку міжнародним фінансовим інституціям у середньостроковій перспективі.